

произведения, смысловая подвижность, лейтмотив, жанр, текст, читатель.

Рецензенти: Ткачук М.П., д-р філол. наук, проф. (Тернопіль)

Передрій С.М., к.філол. наук, доц. (Київ)

Марія Якібчук, доц. (Івано-Франківськ)

УДК 821.161.2 – 31

ББК 83.3 (4УКР)

Батьківщина, дім, рідна мова як образи втраченої та віднайденної буттєвості (український контекст 60 – 80-х років ХХ ст.)

У статті осмислено національно-духовні засади української самототожності 60-80-х років ХХ ст., окреслено продуктивні методи її інтерпретації. Простежено художні пошуки і оприявлення громадянської позиції українських авторів, пов'язані з розкриттям смислового осягнення концептів національного буття: Батьківщина, дім, рідна мова тощо як образів значною мірою втрачених у реальному житті, проте віднайдених у літературній буттєвості.

Ключові слова: Батьківщина, дім, рідна мова, буття, національна само тотожність, концепт, дискурс.

This article analyzes the finding of national ness through key mehaobrazy nation creation, Motherland, home of the native language.

Keywords: *homeland, home, native language, life, national identity.*

Актуальність порушеної проблеми зумовлена наявністю у творчій спадщині З. Кравцівського та Я. Лесіва значної кількості творів актуальної тематичної спрямованості, котрі потребують комплексного літературознавчого аналізу. До того ж образи Батьківщини, дому, рідної мови становлять сутнісну грань буття та життєвої позиції досліджуваних авторів.

Метою статті передбачено розгляд складових дисидентського дискурсу, виявлення його національних та морально-етичних вимірів на основі аналізу репрезентативного з огляду на означену тему художнього та біографічного матеріалу. Потреба відтворити цілісну картину культурного буття, оприявнюючи тяглість традиції та її характерну особливість зринати в тому чи іншому часопросторі, спонукає нас

повернутися до «відчитаних» і ще «не відчитаних» кодів української літератури 60 – 80-х років ХХ ст. Значна кількість літературознавчих праць, які з'явилися від початку 90-х років ХХ ст., репрезентує новий спосіб оновлення художніх явищ і закономірностей, оснований на усвідомленні пріоритетного статусу національної самототожності в структурі сучасної свідомості.

Активізовані форми та відкриті масштаби пошуків самобутності українського народу, системно розпочаті з відродженням його державності, дають можливість узагальнити національний досвід. Власне, поза свободою самосвідомості реальне осмислення цього процесу було б неможливе. З огляду на це набуло актуальності питання наукового аналізу національної ідентичності художньої літератури, зокрема конкретних текстів, які функціонують у «реальних історичних суспільних і культурних умовах, а у своєму змісті та структурі відбивають часовий аспект..., а також простір» [Літературознавчий словник 1997: 201].

Можна окреслити цілий масив новітніх наукових досліджень, автори яких акцентують увагу на тих чи інших аспектах широкого за своїм діапазоном питання національної самототожності. Це праці таких учених, як Дзюби І. М. Україна в пошуках нової ідентичності: статті, виступи, інтерв'ю, памфлети... К.: Україна, 2006. – 848 с.; Касьянова Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960-80-х років. К.: Либідь, 1995 – 224 с.; Коцюбинської М. «Зафіксоване і нетлінне»: роздуми про епістолярну творчість. – К.: Дух і Літера, 2001. – 528 с.; Тарнашинської Л. Презумпція доцільності: абрис сучасної літературознавчої концептології К.: Києво-Могилянська академія, 2008. – 534 с. та ін.

Прорив поезії 1960-х крізь дискредитовану псевдотрадицію полягав, на думку Л. Тарнашинської, насамперед «в актуалізації та вербалізації моральної й онтологічної пам'яті, у поверненні поняттю «батьківщина» повносутнісного національного статусу» [Тарнашинська 2008: 211]. Виклики сучасності сприяли формуванню відповідної художньої свідомості, носіями якої були шістдесятники – В. Симоненко, І. Драч, Л. Костенко, М. Вінграновський, В. Стус, В. Чорновіл,

І. Світличний, І. Калинець. Вони свідомо акцентували на національній проблематиці й використовували багатий арсенал адекватних засобів. З. Красівський і Я. Лесів як поети органічно влилися в цей дискурс шістдесятництва; «Серцем відкрійся, бо буде запізно! / Хай думка, як рана тебе заболить! / Збіглась сьогодні епоха залізна / В куцу розстріляну мить» [Кросівський 1984: 79], – звертаючись до сучасників і до самого себе, писав Зеновій Красівський.

Поєднуючи надважливі для свого ліричного героя сфери інтимного і національного, сповідався Ярослав Лесів: «В бараці тьма / І за баракком ніч... / Кризь яв і сон / Я вперто продираюся / До себе [Лесів 2004: 53].

Як відомо, людина не може жити в розірваному часі, а тому концепти пам'яті, родоводу набувають «змістотворчої домінанти» [Тарнашинська 2008: 211] в людській свідомості, і в поетичній зокрема. Повертаючи маловідомі імена З. Красівського та Я. Лесіва на спільну територію українського націокультурного і духовного буття, сфокусовуємо свій погляд на аналізі етнокультурного середовища, утисках української мови, політичному і культурному аспектах діяльності дисидентів, спогадах про 60 – 80-ті роки ХХ ст., листуванні в'язнів системи.

Таким чином, про окремі виміри національного буття: Батьківщина, мова, рідний дім можна говорити як про базову умову національного самоздійснення взагалі. Тим-то пошуки поетів 1960 – 1980-х років – авторів, які екзистенційно опанували й по-новаторськи оновлювали націєнаповнений часо-простір розгорталися відповідно до часово-просторової вертикалі: від екскурсів в історичні епохи (Л. Костенко) – до поривання в космічні сфери (І. Драч, М. Вінграновський), від реалій повсякденної боротьби (З. Красівський) – до правічних теренів єднання землі з небесами (Я. Лесів). Кожен з них по-своєму, в різних модусах, наповнював буттєвим сенсом свій зовнішній і внутрішній вектори самопізнання «Життя – то рух / До світла (Я. Лесів) [Лесів 2004: 27], «Я став на прю з чудовиськом сторуким» (З. Красівський) [Кросівський 1984: 19]. Повнота буття, віддзеркаленого в поетичному слові З. Красівського та Я. Лесіва, проявлялася в екзистенції всеохопності, у світовідчутті і світопереживанні. Вони плекали

образ України, кинувши виклик тоталітарному режиму й поламавши сам концепт пристосовництва у його буттєвому вияві, – «таким чином вони виривались із його обтяжливих обмежувальних пут [Тарнашинська 2008: 218].

Професор Іван Денисюк у пошуках джерел сучасного погляду на проблему національної самобутності обґрунтовано звернувся до методологічного досвіду Івана Франка, який сформував «концепцію самобутності літератури, її специфіки, зумовленої історично сформованою національною ментальністю українців» [Денисюк 2002: 15]. А представник наступного після І. Франка покоління українців – Юрій Липа – чи не найважливішу роль в усвідомленні свого «Я» відводив літературі. Він назвав расові корені важливими моментами устійнення національних первнів [Гнатюк 2001: 242], а тому українські герої (зокрема, Ю. Липа мав на увазі письменників – М. Я.) – це висловники туги й праці багатьох поколінь. Вони звершують собою неповторність і уяскравлюють традицію. Їхня особиста творчість – це завжди тільки одна спільна мелодія, що втілюється в потужний спів раси [Гнатюк 2001: 146]. Найбільш українською для Ю. Липи, як зазначив Михайло Гнатюк, є духовність Тараса Шевченка, бо саме в нього, «поруч з демонічними, світоборчими мотивами є мотив найбільшої відданості родині як «раю на землі» [Гнатюк 2001: 243].

Інтерпретація літературного формування національної самототожності можлива кількома способами. Один з найпродуктивніших полягає, на нашу думку, через аналіз художньо виражених процесів національно-духовних: ідентифікації (емпатії) та диференціації (абстрагування). Як вважає Петро Іванишин, ці процеси органічно поєднують національний та власне естетичний виміри й означають «підсвідомо-свідомі процеси» ототожнення (і, відповідно, розрізнення) індивідом себе із текстуальними об'єктами та суб'єктами, в результаті якого формується національна ідентичність цього індивіда [Іванишин 2003: 42 – 43].

Досліджуючи ситуацію 60-х років ХХ ст., Стефанія Андрусів наголосила, що тоді «апелювати до свого народу»... означало ствердження своєї національно-культурної ідентичності, спротив колонізаційним стратегіям денационалізації

та декультиуризації, опозицію до ідей «єдиної історичної спільності – радянського навроду...» [Андрусів 2004: 49].

Як «голосний опір» кваліфікував Марко Павлишин дисидентську самвидавну поезію В. Симоненка, І. Калинця, В. Стуса, Т. Мельничука, З. Красівського, Я. Лесіва, прозу М. Осадчого, публіцистичні твори Є. Сверстю, І. Світличного, які розкривали «хай і дещо опосередковано, суть радянської політичної системи як «псевдосистеми» [Павлишин 1997: 202].

Актуалізація досліджуваних проблем відбувається в особливих формах, зумовлених тим станом свідомості, при якому національне самопочуття рідко виходить з-поза меж «соціалістичного міту», в результаті постійного відторгнення від української культури її автентичного духовного спадку. Відтак «рухомість і незаданість історичної перспективи, її залежність від людської дії, яку утвердили шістдесятники, кардинально змінили ставлення суспільства до свого майбутнього. Це була велика перемога над жорстоким детермінізмом, Системи, яка скручувала історичну перспективу в нерухомі зміїні кільця...» [Пахльовська 2008: 48].

Таким чином українське шістдесятництво як складний багаторівневий рух задля збереження і порятунку національного прокладає для себе різні шляхи. Бачимо, з одного боку, двоїстість цього руху у виявах активної діяльності «незгодних» одиниць і нечисленних організованих гуртів «дисидентів» та поступове наростання колективної (так би мовити «підземної», яка, за І. Дзюбою «розмивала фундамент ідеології») хвилі національної самосвідомості; а з другого боку – виразний подув «руху часу», мовби взятий із класичної німецької філософії, який, попри «відлиги» чи «застої» радянської дійсності, просував українську демократичну ідею в потоці подібних процесів у масштабі Східної та Центральної Європи.

Реакцією на політичні арешти й посилення русифікації стали численні «самвидавні» матеріали, серед них праця І. Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація», памфлет В. Чорновола «Лихо з розуму», збірки поезій З. Красівського «Невольницькі плачі» та Я. Лесіва «Тюремна тиша».

З перспективи часу їхню позицію щодо таких важливих речей, як проблема рідної мови, дому, Вітчизни можна окреслити

як позицію протесту і терпіння. Слово для Зеновія Красівського – було духовною і єдиною зброєю. У реляції «поет – народ» думки і переживання автора свідчать про його заангажованість суспільними, духовними й моральними проблемами. Історичні образи Марусі Богуславки, Калнишевського, Степана Бандери продовжують зв'язок між минулим і сучасним, вписуючись у контакт загальнолюдських проблем: «Як жити маю я на чужині? / Без роду, без сім'ї і без Вітчизни? / Клекоче плач придушений в мені, / ще мить і кров'ю з серця бризне. / І ці кайдани на моїх руках – / Це ж українська наша доля» [Кросівський 1984: 63].

Автор цих рядків хоче через власну драму оживити історію всього українського народу, його національний дух: «Є Вітчизна безталанна – / Хто ще може так терпіти?! / Гинуть, гинуть безнастанно / У неволі її діти» [Кросівський 1984: 70]. Вірші Красівського різнопланові, але їх об'єднує ідея невіддільності від отчої землі, від Батьківщини, і ця ідея веде до пізнання глибинної сутності України та її буття. Як синонім, Україна – це те, з чим пов'язано факти особистої біографії поета, його родова та його історична пам'ять, образи рідних і близьких людей, спогади дитинства і юності: «А серце аж рветься: додому! додому! / Останній свисток і – родинне село» [Кросівський 1984: 61].

Поетика творення образу України спирається переважно на фольклорно-пісенну систему з притаманними їй традиційними ознаками етнопростору (степ, Дике поле, карпатські перевали тощо) та архетипними образами-знаками, образами-символами: чайка, гадючий язик, плач, журавлі, біль, хрест, Мати Божа, ясир. Сфера художнього функціонування таких архетипів, історичних сюжетів є наскрізною для всієї збірки Зіновія Красівського «Невольницькі плачі»

Визначаючи жанрову домінанту збірки «Невольницькі плачі», зауважимо, що в її назві слово «плачі» набуває самостійної композиційної ваги. За словами самого З. Красівського, плач – це поразка великої безприкладної в історії національно-визвольної боротьби, це горе пережитого, це перехрестя ідеї з муками народу на тій єдиному можливій тернистій дорозі, якою мусить підневільний народ іти... це наступний етап у боротьбі» [Кросівський 1990: 96]. Хоча кожна строфа вірша

«Молитва», що відкриває збірку, починається анафоричним рядком «Народе мій, прийми мої плачі», учасниками молитовного акту є тут не стільки чуттєво-конкретні, скільки символічні персонажі – поет і його народ. Автор позиціонує себе як активне, впливове начало Всесвіту. У проханні його ліричного героя до народу домінує пафос спільної боротьби, віри в силу духу української людини: «Коби то ти хоч раз увесь заплакав! / Над ворогом би крук закрывав...» [Кросівський 1984: 11].

Загалом, сам плач як літературний жанр має багатовікову історію. Що ж до молитовного моменту З. Красівського, то він піднісся до рівня високого громадянського звучання: із нього автор постає як співець і трибун свого народу. Водночас молитовне благання – це звернення ліричного героя і самого автора до співвітчизників, яким він готовий віддати все: «Мій крик душі, журбу тяжку, гризоту / І кров мою й останню краплю поту / Й оті мої невольницькі плачі» [Кросівський 1984: 11]. Ці «невольницькі плачі» набувають конкретного самодостатнього звучання, стаючи тим етосом болю та страждання, в оприявленні якого взаємодіють слово, звук і душа.

Душевеним болем наповнені майже всі вірші Ярослава Лесіва, і цей біль є їхньою змістовою домінантою. Біль за маму і Україну був найпекучішим: «Чому, чому в моїй душі / чиясь сльоза єдина / Переростає в море сліз / й пече вогнем провини» [Лесів 2004: 20].

Ярослав Лесів був свідомий того, що слово мусить мати суспільну вагу і нести в собі проблеми великого загалу, передовсім проблеми національні: «Моя душа, як Великодна рана, / Тече рікою у зеніт. / О земле рідна, мамо! / Чому такий болючий світ?» [Лесів 2004: 20].

Звертаючись у листі до свого сина Тараса, Лесів нагадує: «Світ на все багатий, / Дорогий мій сину, / Тільки рідна мати, / Тільки Батьківщина – / Найдорожчі в світі, / Бо вони єдині. / Будть за них в одвіті – / Справжнє щастя, сину». [Лесів 2004: 4]. Багато поезій Я. Лесів пересилав із тюрми до рідних у листах. «Нема листів, осінні листя прочитую, немов листи: «І що не лист, то гостра рана, / То біль помножений в стократ, / А осінь жертвенно, як мама, / Несе тягар усіх цих втрат» [3 листа Лесіва 1983]. А далі в тому самому листі: «Любонько, не гнівайся, що

так багато пишу про осінь. Осінь, Боже мій, як я люблю осінь. Осінь – це стан моєї душі, ласкавий, задумливий і сумно-золотий» [З листа Лесіва 1983].

Як бачимо, у цьому сімейно-родинному сюжеті листа розгортаються мотиви далеко глибші від особистих. У медитативному виповненому світі ліричний герой роздумує над сутністю людського буття, осягає і радість, і трагізм пізнання дійсності через взаємовідносини людини і природи. Тут ностальгійні мотиви перегукуються з мотивами патріотизму, людського і творчого обов'язку перед рідною землею і народом.

У глибинному духовному досвіді, який можна порівняти з візіями середньовічного Данте чи митця ХХ століття Борхеса, Ярослав Лесів переживає страшний відчай, за яким, здається, лише порожнеча, п'ятьма: «Все сніги та сніги, замело, / Ні сліду, ні землі, Ні небес. / Тільки в спогадах рідне село, / Як в тумані експрес...» [Лесів 2004: 52].

Подолати такий розпачливий настрій і страх допомагає ліричному героєві споконвічний зв'язок з рідною землею: «Серед тих, що з пострілом / Вмирають, / В солов'їній пісні оживають, / Воскресають у святій меті» [Лесів 2004: 48]. Глибинна духовна традиція стоїцизму проростає крізь поетичні рядки Я. Лесіва: «Камінь, що в мене кидають, / В чорнозем душі люблю. / Зійдуть ломикаменем квіти, / Люблю вас, люблю, люблю» [Лесів 2004: 61]. Ліричний герой проникає у власну душу, зосереджується на внутрішньому баченні суті буття. Приймати «камінь», що в нього кидають – вимагає сили, мужності, максимального напруження почуттів, аби «зійшли ломикаменем квіти», тобто, щоб Україна, її доля та воля досягли великої мети – незалежності. Для ліричного героя і самого автора Україна, Українська нація – це і є осердя світу. Свої поезії Ярослав Лесів писав і тоді, коли оголошував голодування, майже не відчуючи ваги тіла, із завмираючою цікавістю до зовнішнього світу. Тому його «ув'язнені вірші», як прозорі краплини сліз, є голосом великого очищувального страждання, народжені з болю і освітлені сьйвом наших одвічних ідеалів.

У невиголошеному слові під час перепоховання у Києві В. Стуса, Ю. Литвина, О. Тихого, о. Ярослав Лесів закликав молити Господа «аби дарував нам силу відкрити всі витoki духовності й

очистити од скверни душі наші й розум, воскресити вмираючі води й чорноземи, ліси й степи». Саме таким спраглим воскресінням душ і України був о. Ярослав Лесів і в житті, і в поезії. Поет не дає спокою сумлінню ні власному, ні чужому. Він спонукає переживати разом із його внутрішнім світом: «І так за мудрим добрим словом. / Аж до світанку, доки вись / Не осинить пречисте сонце, / Й тоді додому світлий йду, / І дерева високе серце / В своїх руках усім несущу» [Вірш 1982: 49]. Це не просто слова, відлиті у віршовій формі, а думки автора, виленені з його внутрішнього світу, що є прихистком світу зовнішнього, який за найменшої нагоди норить_зазіхнути на внутрішню сутність людини.

Ліричне «я» поета крізь хащі життєвих перешкод продирається до світла, до істини, до себе: «Крізь ніч крізь тьму / крізь яву й сон / Я вперто продираюсь / До себе» [Лесів 1992: 249]. Своєрідний автокоментар цих рядків знаходимо у статті Я. Лесіва «Українська Голгофа», у якій він зазначає, що «малозначущі епізоди стають вагомими і повнокровними, коли крізь хащі болючої мізерності конфліктів поза собою і в собі вперто продираєшся до себе» [Лесів 3 архіву Якібчук: 12].

Напрошується паралель з іншим поетом, Василем Стусом, який говорить: «Пустіть мене до мене», маючи на увазі не конкретні двері, бо його поезія – це систематична духовна практика, яка набула досвіду щоденних занурень у глибини життєвих станів, стала його дійсністю, його силою, його шляхом» [Стус 1992: 76].

Так і Ярослав Лесів хотів утриматися на найвищій межі людських сил і можливостей. І вже не розпач, а мужній спокій опановує його розтривожену душу: «Душа болить, болить, болить, / І тиші смок стискає горло / Одну лиш мить, коротку мить – / Я знову підведуся гордо [Лесів 2004: 55].

Цю думку утверджує З. Красівський, який щохвилини, щомиті жив Україною: «... Захлинаюсь! Кричу! / Та не чути з безодні. / І в серці купається лева мечів». Про подібні почуття писав і Василь Стус: «Коли я один-однісінький / серед зелених снігів Приуралля/ коли в казармі порожньо / серед ліжок і пірамід, / коли я стовбичу на цьому/ днювальному місточку/самотній на обидві земні півкулі;/ як холодна колодочка

караульного ножа...» [Стус 1992: 13]. Символічні образи «леза мечів», «караульного ножа» – засвідчують, що їх автори визріли до саможертви. Їх було мало,... де жменька нас. Малесенька шопта [Стус 1992: 48], але вони зробили крок у прірву, пішли назустріч болям і трагедіям свого народу, утверджуючи нову зроджену особистість як зразок національної повноти.

Історичні реалії другої половини ХХ століття і екзистенційна порожнеча спілітаються в енергетичний вузол, який намагаються розв'язати і творці художніх текстів, і їх критики: М. Коцюбинська, І. Дзюба, Н. Світлична, В. Моренець, Е. Соловей, Л. Тарнашинська. Гуманістичні пріоритети людини, котра перебуває у межовій ситуації, наче в оптичному фокусі, сугеруються в поезії В. Симоненка, В. Стуса, І. Калинець. А духовні пошуки своєї справжності крізь призму маркованих концептів Батьківщини, дому, рідної мови як образів втраченої і віднайденної буттєвості становлять основну частину творчої спадщини З. Красівського (збірка «Невольницькі плачі»), Я. Лесіва («Мій хрест – в руках його нестиму»).

Отже, завдяки виявленим у межах художніх текстів української дисидентської літератури другої пол. ХХ ст. вимірам дискурсу національної ідентичності та їх аналізу у контексті постколоніальної критики, вдалося простежити діахронію розуміння України (батьківщини), свободи, Бога, рідної мови у творчому досвіді різних письменників, зокрема – Зеновія Красівського та Ярослава Лесіва. Зроблено спробу розкрити сутність духовного феномена людини, тих параметрів культурної свідомості, які увиразнюються через ключові націстворчі мегаобрази: Батьківщина, дім, рідна мова. З метою поглиблення цієї проблеми, наведемо риторичне запитання М. Жулинського про те, «чи набули ми віками втрачану Батьківщину, чи усвідомили неповноту нашого цивілізаційного самовираження, чи наша культура є надійним гарантом збереження власної ідентичності?» [Жулинський 2012: 11]. Відповідь перебуває в постійному пошуку, і цей пошук, на нашу думку, безперервний. Він уможливорює віднайдення та наукове осмислення національної буттєвості через ключові образи Батьківщини, дому, рідної мови як наукового феномена.

Література: *Андрусів 2004:* Андрусів С. Сучасне українське літературознавство: тексти і контексти / С. Андрусів // Слово і Час. – 2004. №5. – с. 49 – 53.; Вірш із листа Я. Лесіва до рідних від 30.01.1982 р. // З особистого архіву сім'ї Лесівих.; *Гнатюк 2001:* Гнатюк М. Національна ідея у літературі (Іван Франко і Юрій Липа) / Михайло Гнатюк // Юрій Липа: голос доби і приклад чину: [збірник наук праць]. – Львів, 2001. – С. 237 – 244.; *Денисюк 2002:* Денисюк І. Кілька міркувань щодо висвітлення української літератури / з приводу сучасного підручника // І. Денисюк // Слово і Час. – 2002. – №5. – С. 13 – 21.; *Дзюба 2006:* Дзюба І. Україна в пошуках нової ідентичності: статті, виступи, інтерв'ю, памфлети [вступ, слово М. В. Поповича] / І. М. Дзюба. – К.: Україна, 2006. – 848 с.; 3 листа Я. Лесіва до рідних від 28.03.1983 р. // З особистого архіву Лесівих.; 3 листа Я. Лесіва до рідних від 16.09.1984 р. // З особистого архіву Лесівих.; 3 листа Я. Лесіва до дружини і сина від 05.05.1985 р. // З особистого архіву Лесівих.; 3 листа Я. Лесіва до рідних від 25.11.1985 р. // З особистого архіву Лесівих.; *Жулинський 2012:* Жулинський М. Духовна справа по втраченій Батьківщині / М. Жулинський // Видатний дім «КМ Академія» – К.: 2012. – С. 11.; *Іванишин 2003:* Іванишин П. Поезія Петра Скунця (художнє вираження національно духовної ідентифікації ліричного героя) / П. Іванишин. – Дрогобич: ВФ «Відродження», 2003. – С. 42 – 43.; *Красівський 3. Невольницькі плачі / 3. Красівський.* – Література і мистецтво. – Брюссель: 1984 – 144 с.; *Красівський 1990:* Красівський З. “І біль душі сльозою з крові кане” / З. Красівський // Гомін волі. – 1990. – 13 грудня.; *Лесів 2004:* Лесів, о. Ярослав. Мій хрест – в руках його нестиму / Я. Лесів – Івано-Франківськ: Нова зоря, 2004 – 160 с.; *Лесів:* Лесів Я. Українська Голгофа (до історії відправи на Ясній горі у Гошеві) // Роздуми про сутнє / Я. Лесів – С. 11 – 16 // З особистого архіву М. Якібчук.; 1992: Лесів Я. Тюремна тиша. Поезії / Я. Лесів; упор. М. Яновський. – Івано-Франківськ: Перевал, 1992 – 64 с.; *Літературознавчий словник 1997:* *Літературознавчий словник – довідник / Ф. Гром'як, Ю. І. Ковалів [та ін.].* – К.: Академія, 1997. – 752 с.; *Павлишин 1997:* Павлишин М. Канон і іконостас: літ. – критик. ст. / М. Павлишин. – К.: Час, 1997. – 446 с.; Пахльовська

2008: Пахльовська О. Ave, Е гора. Статті, доповіді, публіцистика (1989-2008) / О. Пахльовська. – К.: Унів. вид. «Пульсари», 2008. – 656 с.; Стус 1992: Стус як текст / ред. Марко Павлишин. – Мельбурн: Університет ім. Монаша: відділ славістики, 1992. – 79 с.; *Тарнашинська 2008*: Тарнашинська Л. Презумпція доцільності: абрис сучасної літературо-знавчої концептології / Людмила Тарнашинська. – К.: Києво-Могилянська академія, 2008. – 534 с.

В статье анализируется обретения национальной бытийности через ключевые нациотворчи мегаобразы, Родины, дома, родного языка.

Ключевые слова: *Родина, дом, родной язык, бытие, национальная идентичность.*

Рецензенти: Науменко Н.В., д-р філол. наук, проф. (Київ)

Пилипишин С.І., к.філол. наук, доц. (Бережани)

ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА ТА ПОРІВНЯЛЬНЕ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Катерина Гільдебрант, к.ф.н., доц. (м.Чернівці)

УДК 821.111.02 “195/196”

ББК 82.090

«Сердиті молоді люди» як представники англійського неореалізму середини ХХ століття

У статті аналізується художній метод представників англійського літературного угруповання «сердиті молоді люди». Встановлюється жанр романів Дж. Вейна, К. Еміса та Дж. Брейна, вказуються характерні особливості творчості письменників, які доводять приналежність «сердитих молодих» до неореалізму.

Ключові слова: *реалізм, неореалізм, психологізм, соціально-психологічний роман, документальність*

В статье анализируется художественный метод представителей английской литературной группы «сердитые молодые люди». Устанавливается жанр романов Дж. Уэйна, К. Эмиса и Дж. Брейна, указываются характерные особенности творчества писателей, доказывающие принадлежность «сердитых молодых» к неореализму.